

Minner fra oppveksten i Sollidalen

Av Randi D. Henriksen

Det første eg husker er pappa sin almanakk for 1931, da var eg 4-5 år. Eg forsto jo ikkje tallan, men eg husker de røde sifran i årstallet.

LEK

Pappa arbeidde meg en kjelke som vi kalte "Potifar". Eg gikk til venninnan mine i nabogården, ho Karen og ho Turid, og sto utfor vinduet og ropte: Her kjem eg, og eg har han Potifar med meg!

Venninnan mine og eg lekte ved Petterelva, en liten bekk som rant nær gården. Vi laga ei grue, hadde et vaskefat uten botn som omn, var inne og tigde potet og fisk, og i en liten kasserolle kokte vi oss middag. Til dessert kokte vi syragress-suppe, sukker tigde vi hos mamma.

Om sommarn lekte eg og med den gjella bukkekillingen som eg visste skulle slaktes til jul, men det tenkte eg ikkje på.

Men snart var leken slutt og skolen var neste.

Pappa arbeidde meg et par "tynnstava" som eg skulle øve på, for vi måtte kunne gå på ski når skolen begynte. Ski var et framskomstmiddel, og vi tenkte ikkje så mye på konkurranse. Tynnstava kunne eg jo ikkje bruke på skolen, så eg fikk låne et par små ski hos ei nabo jente, men ho var redd eg skulle brekke dem - og det gjorde eg også dessverre. Besta hadde et par ski som ho ga meg. De var brei, men likevel lett, med hol gjennom for orga. Vi fikk han Albert Hansa, en flink snekkar, til å ordne dem. Han tetta holet som gikk gjennom og gjorde dem smalere. De var så lette og glatte, og eg brukte dem i mange, mange år - til eg blei voksen.

SKOLEN

Vi hadde lang skolevei nedover bakkan til Bukkskinnvika, og Likj-Hans sa: Gje at bakkan ville snu seg til vi skal heim igjen.

Noe fra første klasse husker eg spesielt: Det var 8-tallet eg ikkje fikk til og som Besta skreiv for meg når eg tok til tåran (8 - 18 - 28 osv). I mars første skoleåret satt eg oppe på skoleloftet og regna. Kåre Leiknes, lærarn vår, gikk rundt og såg korsn det gikk. Plutselig sa han: Ka gjorde du no? Og eg måtte tilstå at eg ikkje kunne skrive 8-tall men bare hengte sammen to rundinga til et 8-tall. - Men no skal du på tavla, sa han, og der skal du stå til du kan det. - Da kjem eg ikkje heim i dag, tenkte eg. Men Kåre holdt i handa mi, og så forklarte han svingan i 8-tallet: Begynn oppe, sa han, sving til venstre, ta en runding i botn, og så opp til begynnelsen. Kor mange forsøk det blei huskes ikkje, men Besta var meir enn forfær da vi satt under lampa heime og ho blei arbeidsledig på det området.

Kver skoledag begynte og slutta med sang, og "I østen stiger solen opp" var den første vi lærte hos han Kåre.

Han "reiste" med oss på kartet over Troms, men da han sa: I morra skal vi reise til Arnøya, fortalte eg mamma at det skulle skje og ka eg skulle ha med meg. For eg visste at eg hadde slekt på Arnøya. Mamma trudde meg ikkje så skoleranseln inneholdt det samme den dagen som de andre dagen, og eg blei mektig skuffa da han Kåre tok fram kartet over Troms og "reiste" bare med peikestokken.

Første skoledag og ei tid framover satt vi på langbenker uten ryggstø, og det gjorde ondt i ryggen, men utpå vintern fikk vi to-manns-pulter.

Allerede andre året begynte vi i klasserommet nede, og eg gikk de seks siste åra hos samme lærer, han Kristian Flügel. Eg satt nærmest døra der lysbrytarn var. I Sollidalen hadde vi ikkje elektrisk lys, og eg blei redd da lærarn ba meg slå på lyset. Eg blei bare ståanes og se på han og på brytarn. - Så, bare vri litt på den, sa han, så får vi se ka som skjer. Og artig var det å se at eg hadde skaffa lys til de andre.

Om vintern var fottøyet enten lugga eller kommoga. Luggan var frossen, og Flügel bar dem alle inn som ei vedbøra og la dem attmed ovnen slik at de tinte og tørka.

Alle vi ungan fra Sollidalen gikk i samla flokk til og fra skolen.

Skoleveien var lang og Steinelva var oppstøvla om våren. Han Truls var den eineste som hadde langstøvla. Han bar mange av oss på ryggen over elva, men plutselig tok han av seg støvlan og kasta dem over elva og sa til han Karstein: No får du bære resten over. (I dag ville vel både unga og foreldre ha streika?)

En vinterdag var det ekstra mye sny. På tur til skolen om morran, da vi var kommet heilt fram til Utsikten, var snyen så djup at vi ikkje botna, vi blei henganes på magen. Eg blei så redd og sa til Olga: Eg går ikkje et skritt lenger. Så vi to snudde. Da vi endelig kom oss tilbake til kjøreveien kom to menn fra Langnes kjørende og vi fikk sitte på. Bare kort tid etter at eg kom heim såg eg at han Jarle kom heim etter endt skoledag, så det hadde gått utrulig seint med oss på heimveien.

På skolen lekte vi "Slå på ring", "Sisten", "Tre mann i vinden", "Ut å gå på brannvakt", "Ta den ring og la den vandre", - men mest spilte vi jentene ball. Vi slo ball også. En av guttan laga en ball av skinn og inni hadde han hestehår. Når den ballen blei våt, blei den veldig tung.

Eg greidde ikkje å spise om morran, så en dag besvimte eg på skolen. Etter at vi hadde sunget, leste han Flügel av Bibelen og ba Fadervår. Eg syntes han var i bare skjortearman og begynte å lette fra golvet. Så var eg borte. De andre sa at han hoppa over kateteret og bar meg og satte meg opp attmed veggen. Det første eg hørte var ho Aud som sa: Å, eg trudde ho Randi dødde. Han Flügel ba ho Borghild å holde meg mens han laga til noe sånn at eg fikk legge meg. Ho Borghild var så redd at ho bare såvidt var borti meg med peikefingern.

Lærarn meinte det kanskje var blindtarmbetennelse. Han Osvald Trulsen var ute med lastebilen og kjørte grus på veien. Han blei varsla og kom og henta meg i bilen og tok meg med til ho Amanda Mikalsen. Der fikk eg ligge på divanen i stua til han Osvald kjørte heim klokka 2. Neste dag for vi til distriktslegen på Gibostad. Han stakk meg i øret, satte i en ed og sa: Du eier jo ikkje blod! Så fikk eg Idosan, en kraftig kraftmedisin. Angrim-Fina kom på besøk og smakte på den og sa: Den er tjukk som okseblod. Eg har aldri vore blodfattig sia.

En dag på vei til skolen, da vi var kommet fram på Utsikten, fikk vi se et fly for første gang. Vi sprang så fort vi kunne for å se vidunderet.

KRIGEN

Etter at eg fylte 13 år kom krigen, en uversdag av de sjeldne. Fru Flügel kom gråtanen i skoledøra og ropte: Herregud, Kristian, det er krig, krig! - De to døtrene deres bodde sørpå og ho var redd for dem. Akkurat da var det spisefriminutt så han fulgte henne på heimvei.

Etter friminuttet tok han Flügel fram Europakartet og holdt en skikkelig historietime for oss, og også noe om politikken og styret i forskjellige land i Europa på den tida. I friminuttet etterpå såg vi et stort bombefly fløy lavt over Gisundet. Det hadde det svarte jernkorset under vingene. Den dagen fikk vi i storskolen litt kortere skoledag, og ungene i småskolen fikk litt lengre dag, slik at vi kunne gå samlet heim i uveret. De små klarte seg best for de gikk under fokket fra snyskavlene, mens vi store fikk snyfokket rett i ansiktet.

Da eg kom heim kom mamma og møtte meg på trappa. Eg sa: Det er krig!

- Ja kom no bare inn så skal vi spise middag, sa ho.

- Det er krig i Norge, sa eg, men ho bare gjentok det om middagen.

Da trampa eg så hardt i trappa at det svei under høgrefoten gjennom luggan:

- Forstår du ikkje det eg sei at det er krig! Tyskeran er kommen inn i Norge, til Narvik og Trondheim og byene lenger sør.

Da vi hadde spist middag gikk vi over dalen til tante Fina. Ho hadde fått høre om krigen fra onkel Theodor og Signe som var i Lofoten.

JULA

Til jul bakte mamma hvetebrød, lefse og prennik (det er visstnok et russisk ord for kjeks). Det var mørkt og vi holdt oss mest inne, for som mamma sa/sang: "Åsgårdsreien er snart ved døren". Og eg syns eg såg svarte hester i snyfokket.

Pappa var i skogen og henta eine til juletre, ei litt stor ei som han sprikra eller bandt flere greiner på. Også levende julelys var knytt fast til greinene. Lysene fikk brenne bare mens vi og "dukken Klara" gikk rundt treet.

Julskåka vi laga var en 3-greina kvist som vi kledde med papir. Så laga vi "rosen" av papir fra fora konvolutter og anna pent papir som vi hadde samla gjennom heile året. Vi sydde papirbitan sammen og fast i skåka. Så lurte vi oss til naboen, røska opp døra, kasta skåka inn og sprang så fort vi kunne. Blei vi innhenta fikk vi småkaker eller anna godt.

Når jula og nyåret blei ringt inn og det var klarvær, kunne vi høre kirkeklokkene fra Bjorelvnes heilt opp til Sollidalen.

1. juledag fikk vi hesteskyss til kirka med naboen, han John. Han hadde dombjeller på nakken til hesten. Det var høytidelig. Første sang i kirka 1. juledag var alltid "Fra fjord og fjære, fra fjell og dyben dal". Det passa godt på Kistefjell og Sollidal! Og i de daga sang folk, alle hadde si eiga salmebok med, og prost Høydal hadde jo en engels røst.

4. juledag var det juletefest i skolen. Vi hadde øvd sanger, og prost Høydal og Flügel spilte fiolin. Fru Høydal var nissekjerring og han Angel var nissekall. De tok seg en svingom rundt treet, og etterpå delte fru Høydal ut store, røde epler til alle oss barn - for mange var det det eineste eplet det året. På skoleloftet var det dekka til oss barn med ett wienerbrød til hver og sjokolade som ho Dora hadde kocht. Noen hadde "gått med liste" og samla inn penger til dette.

Det samme var det 17.mai, med pengeinnsamling til sjokolade og wienerbrød.

Nå er alt annerledes, noe mye bedre, men mange ting verre, og uttrykket "de gode gamle dager" har mye sant i seg.